

II

AÇIK ETİ MAĞBEDİ'NDE

27 — III — 1937

Güzün, Cümhuriyet Bayramı ertesinde tanıştığım Karaoğlan köylüleri arasındayız. Yeni yapılmakta olan okulun önünde hep indik. Muhtarın karısı :

— Yapılırken gördüğün iki katlı evimiz bitti, şimdi oraya taşındık. Misafirleri getirsene, diyor.

Bütün köylü dışarda. Herbiri köyün yeni bir havadisini söylemek için yanıma yaklaşıyor. Yalnız ikinci bir istek var. Bir kadın köylüye terceman oluyor. Okulun yapılması tamamlanacak. Fakat bir de suyumuz gelse.. Höyüğe kalabalık bir kabile ile tırmanıyoruz.

Tarih Kurumu'nun sistematik sondaj yerlerini, hafriyatta desinatör olarak bulunan Bay Abdullah anlatıyor :

Frikya Eti yapı katları, dört metreden sonra ise, Bakırçağı eserleri. Höyük, 20 metre yükseklikte, 200 metre genişlikte. Bu toprak yığının-
daki tarih siciline dikkatle bakıyoruz. Bu arşivler, her çalışma netice-
sinde bize sırrını açacak... Höyüğün tepesinde sanki bir bayram yerin-
deyiz. Bu etrafa hâkim tepeden bakarak düşündüm. Bugün gideceği-
miz Eti Mağbedi'nin ilk yol uğrağı burası idi. Etrafımda bulunan bü-
tün Türk köylülerini Eti cedlerimin kıyafetile, Ankara yolunda görür
gibi idim. Etiler, bu mağbet yolunda muhakkak bu uğrakta su içmiş-
ler ve belki de gecelemişlerdir. Prof. Pittard, bu hayalimi sezmiş gibi,
güzel ve beyaz ırk vasıflarını taşıyan köylüleri işaret ederek :

— İşte bunları tanımayanlar, Türk'e Mongoloit, der.
Hedefimize doğru ilerliyoruz.

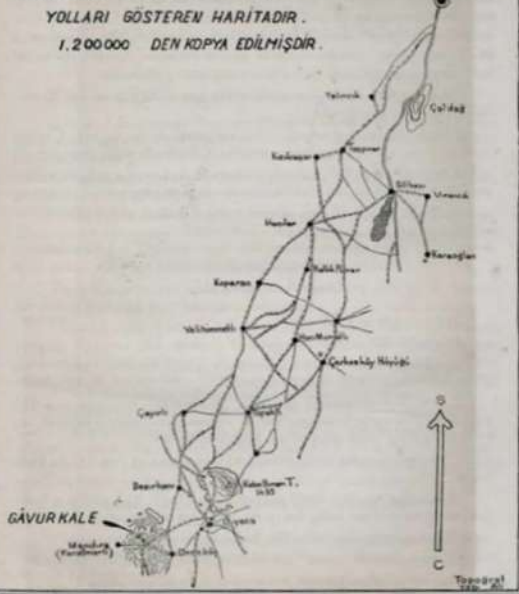
Yolumuzun üzerinde Yavrucak, Höyük, İkizce, Oyaca köyleri var. Yeni haritalarda, Gâvurkale adını taşıyan yere gidiyoruz. Bence bu isim, hiç yerinde değil.

Orası sadece bir Eti mağbedidir.

Altı yedi sene evvel, Atatürk'le oraya ilk gittiğimiz vakit, bu yer hakkında kendisinin bana izahı şu olmuştu :

ANKARADAN GÄVÜRKALEYE GİDEN
YOLLARI GÖSTEREN HARİTADIR.
1:200.000 DEN KOPYA EDİLMİŞDİR.

ANKARA

GÄVÜRKALE

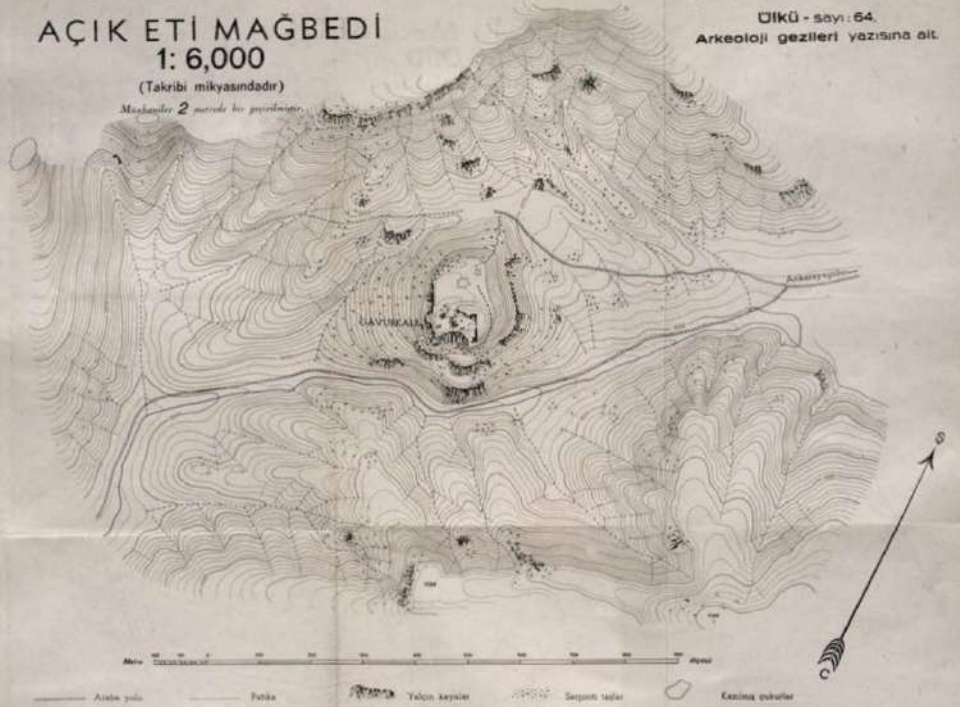
AÇIK ETİ MAĞBEDI

1:6,000

(Takribi mikyasındadır)

Müşahade 2 metre his yapılmıştır.

ÇIKI - sayı: 64.
Arkeoloji gezileri yazısına ait.

" Burası açık bir mağbettir. Yerin tabii vaziyeti muntazam bir amfiteatr'dır. Bu tepenin etrafında binlerce kişi toplanabilir. Hattâ karşıki tepelerde bile. Bu, reliefleri olan kayalık, aşağıda toplanacak olan halkın gözünde, gökyüzü ile mürtesem düşer. Bu yer, Etiler'in en mühim ibadet yerleri olabilir ..

Prof. Pittard ve Bayan'ına, otomobilde giderken bu mevzu üzerinde anlatıyorum :

— Eti İmparatorluğu devrinde Ankova (Ankara) mühim bir askerî merkezdi. Bu merkezi, İmparatorluğun diğer yerlerine bağlayan menzilleri ve şehirleri de vardı. Şimdiki Ankara ve Haymana arası, bu şehirleri höyükler halinde muhafaza etmiştir. Bu sözlerim, yol üzerindeki höyüklerle de belgeleniyordu. Haymana, Etiler zamanında da sıcak sularile meşhur bir yer olabilir. Eti İmparatoru, senelik askerî tef-tişini yapmak için Ankara'ya gelirken, büyük dinî bir merasime de vesile teşkil eder. İbadet şöyle olamaz mı ?

Eti İmparatoru ve İmparatoriçesi, kalabalık maiyetleriyle Haymana kaplıcalarında geceliyor. Şifalı su, ertesi günkü dinî âyin (procession) için de bir hazırlık oluyor. Güneşe olan büyük ibadet, en ileride olan bir mevzudur. Bunun için Ankara yolu üzerinde tabii şekilde amfiteatr teşkil eden bir yer seçilmiştir. Tepenin üzerindeki tabii kayalık, İlâheyi, oturmuş olarak tersim etmektedir. Karşısında, ayakta iki muharip doğu tarafından yürür vaziyettedir. Bu kayalığın arka taraf kısmından girilen, büyük taşlarla yapılmış kubbeli dehlizler vardır. Bu tepenin yamaçlarında, hattâ karşıki taraflarda kalabalık halk yer almıştır. Büyük pelerinaj, gün doğarken başlayacak.

Eti İmparatoru ve İmparatoriçesi, büyük merasimle iki tekerlekli muharebe arabası üzerinde geliyorlar. Kayalıktaki kabartmaların yanında yer alıyorlar. Kademe kademe yerleşen halk, gözlerini yukarıya çevirdiğinde, gök yüzüne mürtesem düşen kayalıkta, ilâhî bir manzara görmektedir. Kayalığın arka tarafındaki dehlizlerden müzik ve şarkı uğultuları, güneşin doğuşunu müjdeliyor. Sabah rüzgârı, bu sesleri dağlarda aksettirerek nağmelendiriyor. Güneş doğarken, kayalığın tepesinden duasını okuyan râhip (prêtre), gür sesile, haşmet ve huşuğ veriyor.

Halk vect içindedir. Güneş, ilk şualarını üzerlerine dökerken müzik ve şarkı dehlizlerden çıkmıştır. Şimdi açıkta, ortalığı çınlatan seslerle gürleyiyor. Dinî âyin bitmiştir.

İmparator, tebaasına, günün en büyük işini buradan bildirir. Mevsim bahardır. İmparator, halka, yeni mahsul için iyi çalışmalarını buradan emreder. İmparatoriçe de halka söyleyeceklerini buradan söyler.

Merasim, İmparator ve İmparatoriçe'nin yola çıkışile tamam olur. Ankara yolundaki bugünkü höyükler, küçük Eti şehirleridir. İmparatorun menzilleri buralarıdır. Karaoğlan'da bulunan böndü (çay - dan) İmparatoriçe'ye sunulan süt kabı, neden olmasın ?

Bugünkü Eti çocukları bizler, İsviçreli aynı ırkın ahfadı olan Prof. Pittard ve karısı bu fikir içinde, bu açık Eti mağbedini ziyaret ettik.

Ecdadımızın binlerce yıllık izlerinde yürüdük. Bu mağbedin eteklerinde, " préhistoire "ın çakmak taşı âletlerinden de, geçen sene Tarih Fakültesi ilk defa olarak burada bulmuştu.

Toprakla dolmuş inleri de gördük. Çakmak taşları aradık. Prof. Pittard diyordu ki :

" — Buraları, préhistoire'danberi insanların mukaddes yeri olmuş. Etiler, ona imtisâl etmişler. "

Hakikaten, Atatürk nesli de bugün o mukaddes yerlerin kıymetini biliyor. Bunu, tarihine olan sevgisile tamamlıyor. Onları buluyor, çıkarıyor, muhafaza ediyor.

Biz de bugün, pelerinajı tamamlamak için Haymana'ya kadar gittik. Hamamları ziyaret ettik. Dönüşte maksat yol üzerindeki diğer köyleri ziyaret etti. Yolda, Eti Mağbedi'nden sonra, Bayram höyüğünü işa - retledik..

Topaklı, Hacı Muradlı, Ballık Pınar, Hacılar, Taşpınar, Ahlatlıbel hafriyat yeri (1933), Yalınca, Balgat üzerinden Ankara'yı bulduk.

Çankaya Kaymakamı, Gölbaşı nahiye müdürü, köylerin idarî vaziyeti hakkında bizi tenvir ediyorlardı. Bu idarede, okul, fidanlık, ve su işleri başlıca mevzu. Köyün birinde, muhtarın demir karyolalı odasının, iyi döşenmiş sedirlerde hep oturuyorduk. İkram ettikleri kaymak ve yoğurdu yemesek, güceneceklerdi. Muhtar, Cümhuriyet devri memurlarına alem olacak olan şu sözlerle hepimizi memnun etti :

" — Genç nahiye müdürümüz durmadan çalışır ve bizi de durmadan çalıştırır. "

Atatürk Türkiye'sinde parola : Çalışmak ve çalıştırmak.